

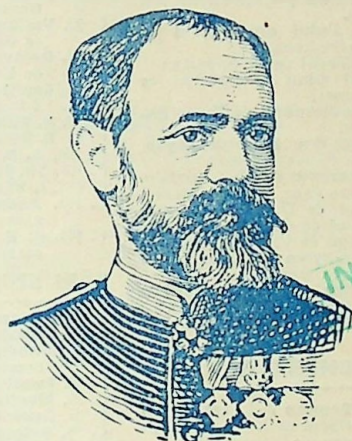
SERIA  
**C**  
NUMĂRUL

# CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

101

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECȚ. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU



INVENTAR  
2020

## TEODOR ȘERBĂNESCU

DE

### ARTUR GOROVEI

Membru onorar al Academiei Române

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8.—



# „CUNOȘTIȚE FOLOSITOARE”

\* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei.

Numerele care lipsesc sunt vândute.

## CUNOAȘTEREA ȚĂRII

- C. 5. Bucovina de I. SIMIONESCU.\*  
C. 7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.\*  
C. 11. Românii de peste Nistru de V. HAREA.\*  
C. 17. Govora și Călimănești de I. SIMIONESCU.\*  
C. 18. Moldova de I. SIMIONESCU.\*  
C. 19. Românii din Ungaria de I. GEORGESCU.  
C. 20. Jud. Turda de I. MUREȘEANU.  
C. 21. Țara Hașegutul de G. TODICA.  
C. 25. Cetățile de pe Nistru de AP. CULEA.  
C. 27. Valea Jiului din Ardeal de P. HOSSU-LONGIN.  
C. 28. Țara Bârsel de N. ORGHIDAN.  
C. 29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.  
C. 30. Macedo-Românii de TACHE-PAPAHAGI.  
C. 31. Românii din Banatul Jugoslav de PREOT BIZAREA.  
C. 31. Maramureșul de GH. VORNICU.  
C. 39. Blajul de ALEX. LUPEANU-MELIN.\*  
C. 51. Banatul de D. IZVERNICEANU.\*  
C. 55. Zarandul de G. CAMBER.\*  
C. 57. Bucureștii de V. MIHĂILESCU.\*  
C. 62. Carmen-Sylva (TEKIRGHIOI) de DR. COCA ODESEANU.\*  
C. 75. Republica moldovenească a sovietelor de N. SMOCHINA.\*  
C. 88. Vatra-Dornel de I. SIMIONESCU.\*

## ENERGII ROMĂNEȘTI

- C. 11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ. (101)  
C. 22. Sp. C. Haret de I. SIMIONESCU.  
C. 24. N. Milescu de I. SIMIONESCU.  
C. 47. Doiniță Apostol de N. SMOCHINA.\*  
C. 53. A. Odobescu de AL. TZIGARA-SAMURÇAȘ.\*  
C. 56. Iord. Goleșcu de N. BĂNESCU.\*  
C. 63. Gh. Coșbuc de V. M. SASSU.\*  
C. 64. A. Philippide de I. IORDAN.\*  
C. 65. N. Gane de A. GOROVEI.\*  
C. 68. Gh. Lazăr de P. I. PAPADOPOI.\*  
C. 70. G. Enescu de M. COSTIN.\*  
C. 71. C. I. Istrati de C. KIRIȚESCU.\*  
C. 72. Al. Vlahuță de V. M. SASSU.\*  
C. 73. V. Pârvan de I. ANDRIEȘESCU.\*  
C. 74. Ion Creangă pedagog și învățător de V. GHEȚEA.\*  
C. 76. P. Țerna de L. PREDESCU.\*  
C. 77. Grigore Ureche și Miron Costin de L. PREDESCU.\*  
C. 78. I. Ellade-Rădulescu de GEORGE BAICULESCU.\*  
C. 79. Ep. Melchisedec de GH. DINCĂ.\*  
C. 80. P. Ispirescu de P. I. PAPADOPOI.\*

- C. 82. Cărturarii din Banat de T. LAȚA.\*  
C. 83. M. Eminescu de V. GHEȚEA.\*  
C. 81. Gh. Țițeica de N. CIORĂNESCU.\*  
C. 85. Mitr. Dosoftei de GH. DINCĂ.\*  
C. 86. Dr. I. Cantacuzino de DR. GR. T. POPA.\*  
C. 87. Veniamin Costache de TEODOR CERBULEȚ.\*  
C. 89. V. Alexandri de V. M. SASSU.\*  
C. 90. P. Hașdeu de P. I. PAPADOPOI.\*  
C. 91. Mitr. Antim Ivireanu de TH. CERBULEȚ.\*  
C. 92. Ion Ghica de VICTOR SLĂVESCU.\*  
C. 93. Invățătorii folcloriști de ARTUR GOROVEI.\*  
C. 91. Varlam, Mitropolitul Moldovei de GH. DINCĂ.\*  
C. 95. Delavrancea, Omul și opera de GRIGORE BAJENARU.\*  
C. 96. Copilăria oamenilor aleși de I. SIMIONESCU.\*  
C. 98. N. Filimon de GH. BAICULESCU.\*  
C. 99. D. Bolintineanu de I. G. DIMITRIU.\*  
C. 100. A. D. Xenopol de I. ȘIABEI.\*  
C. 101. Th. Șerbanescu de A. GOROVEI.\*  
C. 102. I. Văcărescu de P. PAPADOPOI.\*  
C. 103. Andrei Bărseanu de G. LAZARESCU.\*  
C. 105. G. G. Longinescu de E. ANGELESCU.\*

## ȚĂRI STRĂINE

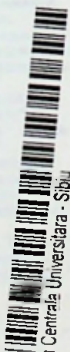
- C. 4. Finlanda de I. SIMIONESCU.\*  
C. 16. Lituania de I. NĂSTASE.  
C. 23. Danem: LAESCU  
C. 32. Coasta  
C. 33. Elveția  
C. 35. Austria  
C. 36. Belgia  
C. 37. Alganii  
C. 41. Pe urii soe d  
C. 42. Din C  
C. 44. Japon  
C. 45. Intri' o  
laya d  
C. 48. New-  
C. 59. Abisi  
C. 60. Poloi  
C. 66. Lectu  
SIMI  
C. 81. Stân  
C. 97. Bulg  
C. 104. Jug

## ISTORIE

- C. 25. Cet  
Cu  
C. 43. Din  
M

Biblioteca Centrala

L102681160



Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

SERIA C

No. 101

**CUNOȘTIȚE FOLOSITOARE  
DIN LUMEA LARGĂ**

---

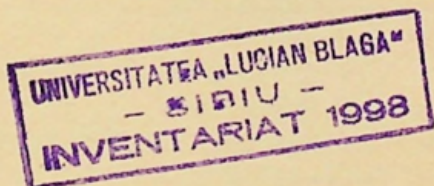
---

**TEODOR ȘERBĂNESCU**

DE

**ARTUR GOROVEI**

Membru onorac al Academiei Române



EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

Bibl. Instit. de Inv. superior Sibiu  
INV. Nr. 10 30619 18

---

---

Alte biografii cuprinse în

„Cunoștințe folositoare“

---

---

A. ODOBESCU

de A. TZIGARA-SAMURCAȘ Prof. Univ.

IORDACHE GOLESCU

de N. BĂNESCU Prof. Univ.

V. PÂRVAN

de I. ANDRIEȘESCU Prof. univ.

N. GANE

de A. GOROVEI Membru on. Acad. Rom.

A. VLAHUȚĂ

de V. M. SASSU

GH. TIȚEICA

de N. CIORĂNESCU

I. ELIADE-RĂDULESCU

de G. BAICULESCU.

Episcopul MELCHISEDEC

de GH. DINCĂ

B. P. HAȘDEU

de P. PAPADOPOLO

V. ALECSANDRI

de V. M. SASSU

Dr. I. CANTACUZINO

de Dr. GR. T. POPA

---

---

Din „Cunoștințe folositoare“ sau tipărit  
**2.448.000 exemplare**

## TEODOR ȘERBĂNESCU

Următor unui obicei aproape necunoscut în lumea de astăzi, dar care pe atunci, era o lege, dela care nu puteai să te abați — pentru o anumită clasă socială — prietenul Verdeanu, la câțva timp după nuntă, mi-a făcut o vizită, cu soția.

În răstimpul stipulat de aceeași lege, i-am întors și noi vizita, la moșia unde locuia pe vară.

Domnul era pe câmp, iar Doamna bolnavă în pat.

Se înțelege că cu n'am putut s'o văd, și am stat singur în odaia de primire, în salon, cum se numea pe atunci.

O fotografie mare, într'un cadru aurit, atârnat pe unul din pereți, îmi atrage în deosebi atenția: chipul poetului Teodor Șerbănescu.

Pe consola oglinzii, pe o etajeră, fotografiile mai mici, cu același chip al poetului, pe care l-am cunoscut în tinereța mea, iar pe masa din mijlocul salonului, un volum foarte luxos legat: poeziile lui Teodor Șerbănescu, editate de T. G. Djuvara, la 1902. Volumul învelit într'o splendidă cuvertură de piele, bogat ornamentată, cu inscripția: „Norsă-Venezia“.

Pentruce atâtea amintiri, în casa aceasta, despre Teodor Șerbănescu?

Am rămas cu desăvârșire surprins, peste câteva zile, aflând că tânăra căsătorită este fiica poetului Teodor Șerbănescu.

Am rămas surprins, pentru că l-am cunoscut, am cunoscut prieteni și prietene de ale lui, am stat cu el împreună ceasuri întregi, la aceeași masă, am ascultat povestirile lui, aproape un an de zile, dar nu am știut că simpaticul Colonel Șerbănescu este însurat.

În 1886—87 eram student, în București, și locuiam la unchiul meu, avocatul Petru Borș, frate cu mama mea, în strada Dionisie.

Dintre prietenii unchiului meu, acela care venea mai deseori în casa lui, și de două ori pe săptămână rămânea la masă cu noi, era Colonelul Șerbănescu, ofițer în activitate.

Știam că există un poet Șerbănescu. Știam câteva din poeziile lui, în special romanțele care se cântau de o întreagă lume, ca și poeziile lui Carol Scrob, și când l-am văzut în uniforma de colonel, nici n'am bănuț că el este Teodor Șerbănescu, autorul versurilor :

În durerea mea păgână,  
De-ași avea putere, eu  
Ași lua pământu'n mână,  
Și-și zvârli în Dumnezeu.

Locul meu, la masă, era de obicei în fața poetului, a cărui figură, scăldată de lumina ferestrei, mi-a apărut din zi în zi mai interesantă.

Ochii lui blânzi, aveau o căutătură duioasă, răsfârgeau o melancolie molipsitoare; omul acesta trebuia să fi fost frământat de niște gânduri care-i răscoleau sufletul, inima lui trebuia să fi fost sguđuită de o durere pe care o stăpânea, o ascundea poate și prietenilor lui cei mai buni.

Om fin, manierat — om de altă dată — Șerbănescu avea darul de a-și tăinui, în societate, starea sufletească menită să indispuie pe alții, sau să-i atragă compătimirea celor cari l-ar fi înțeles.

Dar, dacă știa să apară altfel în vorbe și gesturi, sclipirea ochilor nu și-o putea preface. Și, ochii lui, erau ca o fântână adâncă, în apa căreia te oglindești așa cum ești în realitate.

Comunicativ și „bon causeur“, Șerbănescu era un foarte plăcut oaspete. El înveselea masa. Pe socoteala lui se făceau glume, de care el râdea cel dintâi.

Delicat, avea tăria să-și înfrâneze patimile, să se lipsească de o plăcere, numai să nu atingă susceptibilitatea nimănui.

Lui Șerbănescu îi plăcea să degusteze o felioară de brânză bună, la sfârșitul ospățului, ceiace făcea la restaurant când era singur; invitat la masa unui prieten, se reținea.

Suferea de o sincrazie: o fărâmică de brânză dacă o mesteca, începea să izvorască sudoarea pe chelia frunții lui. De sigur că nu-ți face plăcere un om asudat nici pe stradă, cu atât mai puțin când mănânci. Un egoist fără creștere, nu concepe astfel de atenție pentru cunoscuții lui.

Teodor Șerbănescu vorbea despre toate, numai de două lucruri nu a spus nici un cuvânt în tot cât a stat în București: nu a vorbit niciodată despre poeziile și despre familia lui.

Eu nu-l știam căsătorit.

Cunoșteam, însă, pe femeia la care se spunea că se gândea, când a scris multe versuri de dragoste. Am cunoscut-o bine, în aceeași casă a unchiului meu, adeseori la aceeași masă cu poetul care o cântase, și eu nu aș fi putut să bănuiesc afecțiunea dintre aceste două persoane, dacă ar fi fost să judec după atitudinea lor. Nimic din privirile, din vorbele, din gesturile lor, nu te îndreptățește să crezi că ar fi, între dânșii, alte relațiuni decât acele dintre un bărbat și o femeie din o lume bună, care se întâlnesc în casa unui prieten comun.

Mă uitam la el și mă întrebam dacă nu cumva s'a acoperit, sub spuza uitării, flacăra dragostei din care au răsărit versuri gingașe, delicate, ca și omul în mintea căruia s'au zămislit. Păreau indiferenți, ca niște oameni cari se întâlnesc pentru prima dată, și mă gândeam: cum se poate să fie în relațiuni așa de amicale, doi îndrăgostiți, a căror gelozie se manifestase așa de puțin calm, într'o scenă cu batista, despre care auzisem, cu oarecare timp în urmă, dar ale căror amănunte astăzi nu le mai rețin.

Doamna Eufrosina Leon, când am cunoscut-o eu, nu mai era în floarea tinereții. Naltă, blondă, zveltă, păstra încă urmele unei frumuseți care se ridica deasupra banalității. Avea, însă, o calitate pe care un om ca Șerbănescu putea s'o aprecieze: era inteligentă.

Auzisem, pe atunci, de o întinsă corespondență între el și iubita lui, de scrisori care ar fi cuprins și poezii de ale doamnei Eufrosina Leon, prețuite de Șerbănescu, nu pentru că ar fi fost compuse de „Ea“, ci pentru că ar fi avut o oarecare valoare literară.

Trecuseră ani mulți la mijloc; poetul Teodor Șerbănescu murise, eu nu mă mai gândeam la omul placut, delicat, politicoș, pe care-l cunoscușem în tinerețea mea, om în drept să iubească pe femeia care intrupa idealurile lui, și într'o bună zi, în casa răcoroasă dela marginea pădurii, intrând ca să întorc vizita unui prieten, am găsit stăpână pe fata poetului, cunoscut de mine ca neavând soție și copii.

La 29 Decembrie 1839 s'a născut Teodor Șerbănescu, în Tecuciu.

În acest oraș a învățat școala primară, și părinții



săi, oameni cu stare, l-au dus la Academia Mihăileană, din Iași, unde a fost premiantul întâiu în tot cursul.

La isprăvirea liceului, Teodor Șerbănescu avea alte gânduri pentru viitor; urmând însă voința părinților săi, a intrat în școala militară din Iași, în care a fost totdeauna întâiul în clasă, și în 1859, ca întâiul la clasificare, a fost numit sublocotenent de geniu.

Priceput, inteligent, bun camarad, a înaintat până la gradul de căpitan, și în 1874 a dimisionat din armată.

Unul dintre cei cari l-au cunoscut mai bine, d-l N. Petrașcu, în „Icoane de lumină“<sup>1)</sup>, publică un frumos portret a lui Teodor Șerbănescu.

„Prin anii 1871—72, îl vedeam adeseori la braț cu Olănescu, plimbându-se seara pe sub castanii sălbateci de pe bulevardul Gărei, vorbind între ei ca niște peripatetici, oprindu-se din timp în timp locului, gerpiculând, discutând.

„Mai târziu, peste vreo 7—8 ani, îl vedeam prin București, tot cu Olănescu, la grădina Sălceanu, unde se află astăzi hotel de Bruxelles, grădină în care cânta pe vremea aceia cântonistul Dimitrie Ionescu, interpretul minunat al „Chiriței în voiaj“ de Alecsandri și faimosul trio tirolez Martens, tata și două fete, care atrăgeau lumea prin cântecele lor naționale, cât și prin frumusețea celei de a doua fete Martens, premiu I de frumusețe la Paris.

„Mai în urmă, când Olănescu se stabili în București, vedeam pe Șerbănescu adesea la el, și cu cât îl cunoșteam mai bine, cu atât simțeam că-mi crește admirația și simpatia pentru el.

„Cecace te impresiona la el, cunoscându-l mai de aproape, era cultul lui pentru poezie, văzând

1) Icoane de lumină. București, 1935, p. 123—134.

lumea aproape numai în esența ei poetică. Pentru el, armonia legilor naturii ca și aspirațiile mari și nobile ale omului, erau poezie. Lacrima, unda, vântul, erau poezie, poeți; priigvhitoearea, trubadur înaripat, etc. Poezia era parfumul și floarea naturii; ea era entuziasmul sfânt și mistic al sufletului omenesc. Ochii lui aveau o a doua vedere parcă, pe deasupra realităților simțite de lume.

„Vă puteți închipui acum ce fel era văzută de el femeia care, după dânsul, era întruparea desăvârșită a poeziei pe pământ, numărându-se ca adept convins al sectei filozofice, în al cărei biserică, drept orice divinitate nu e decât un bust de femeie. El o considera, nu numai ca o sinteză unică a naturii: „copil, înger și femeie“, dar și ca pe o martiră sublimă, ursită de a iubi întotdeauna, adevărat de a da omului cea mai inefabilă fericire, aceia dela care porcede și în jurul căreia se învârtesc toate actele lui, de a-l iubi cu orice preț până la suferință, de a-l iubi ca să sufere.

„Una din cele mai mari inspiratoare ale lui, după o legendă a orașului său natal — cu toate că unele lucruri nu corespund realității — a fost D-ra Suzana Boteanu, pe care o cunoscuse la un bal la D-na Aurelia Papadopol-Calimah, tânără de tot, de 19 ani, abia ieșită din pension și urmărită chiar acolo de pretendentul mâniei ei, Dimitrie Vidrașcu, om nu frumos, dar bine crescut, avut și care o adora, cu toate că ea îi refuzase mâna continuu.

„În seara aceea, între două valsuri, Șerbănescu o duse la o fereastră, de unde se vedea luna plină și-i făcu apologia astrului, martorul și inspiratorul atâtor iubiri mari, schițate de el, în cuvinte înflăcărâte. La sfârșit, când el privi în ochii fetei, văzu o lacrimă curgând din ei, lacrimă care fu titlul

poeziei de a doua zi, una din cele mai frumoase  
și mai simțite ale lui:

Ah, în ochiul tău cel negru, ca o noapte fără lună  
Eu o lacrimă-am văzut,  
Și pe geana ta cea brună,  
Lunecând ea s'a oprit.

Ce'nsemna, copilă jună, ca și o simțire nouă,  
Acel ud mărgăritar?  
Acel grăunte de rouă,  
Semnul dorului amar.

Lacrima-i o poezie ce se scrie în tăcere,  
La tulpina unui dor;  
Bătrân, lacrimai-i durere,  
Tânăr, lacrima-i amor.

Tu, ce jună ești ca raza, ce în faptul zilei luce,  
Nu-mi mai spune al tău dor:  
Lacrima din ochiu-ți dulce,  
E un gingaș trădător.

„Ei se revăzură la ea acasă, își jurară credință  
și dragoste și trăiră câțva timp într'un adevărat  
extaz amoros. Dar într'o zi — prin răutate, gelo-  
zie sau întâmplare — ea ceti versurile intitulată  
„Ochii tăi“, scrise pe albumul D-nei Vucetici, so-  
ția unui judecător bătrân, o vecină cu ochi albaștri:

Privesc cerul în uimire  
Și mă'ntorc ca să privesc  
Cu tot sufletu'n privire,  
Ochi-ți de-un azur ceresc,

Și nu pot de a nu-ți zice:  
Ochii tăi ce viața-mi cer,  
Sunt — ah! crede pe-un ferice —  
Două picături de cer.

Picături, dar fiecare  
Este un adânc mister:  
Fiecare e un soare,  
Fiecare e un cer.

Picături în suprafață,  
 Dar ca spațiul fără fund,  
 Câte lumi în a lor ceață  
 Și-adâncime, se ascund.

Fericirea mea e mare  
 Ah! măsoar-o'n ochii mei;  
 Univerul un cer are,  
 Eu am două'n ochii tăi.

„În urma acestei lecturi, frumoasa d-ră Suzana, cea cu ochii negri, consimți să se mărite „par dépit“, va spune ea într'o zi, cu primul ei pretendent și plecă din țară, trăind mai mulți ani în sudul Franței“.

Accasta este legenda aventurii lui Șerbănescu.

D-l Petrașcu a avut curiozitatea să urmărească pe cele două eroine, pe Suzana Vidrașcu și pe D-na Vucetici.

„Prin 1878, împins de curiozitate, am făcut o vizită D-nei Suzana Vidrașcu, la moșia sa dela Pădureni, pe apa Siretului, femeia care inspirase cele mai frumoase versuri lui Șerbănescu. Am găsit-o pe un scaun lung, întoarsă de curând dela baia ce făcuse la Siret. Era atunci femeie de 30 de ani, frumoasă și de o poezie sentimentală extraordinară, o castanie cu ochi negri, latent arzători, „o Flora“ a lui Tizian.

„Vorbind încet cu mine, și dusă oarecum într'acolo, ea atinse ușor și discret, fără niciun nume propriu, un episod sentimental din tinerețe, asemuiitor cu cel pe care-l știam eu, și termină cu o gândire frumoasă, fluturată în lumina zâmbetului ei: — Ce voiți? Contrar părerii bărbaților, noi femeile credem că un sentiment împărțit „e și despărțit.

„Alți 10 ani mai târziu, am văzut pe D-na Vucetici, în căsuța ei modestă de lângă casa proto-popului, în fața căreia erau încă cei „cinci plopi“

și care era și acum acoperită de lobelii și de iederă. D-na Vucetici era acum într'o vârstă înaintată. Căutam în trăsăturile și liniile ei frumusețile pe care le cântase atât poetul și pentru care își dăduse demisia din armată, și mai că nu mai găseam nimic, afară doar de ochii ei albaștri, prin care el înțelesese pentru Dumnezeu a făcut cerul albastru, ochii cari l-au făcut credincios, „legându-l de cer“, și o mână mică, frumoasă dar neîngrijită.. În schimb, în modestia și simplitatea vorbelor ei, în tremurul mâinii cu care-mi arăta poeziile dedicate ei: „Te iubesc“, „Portretul“, „Mă privești“. străbătea un adevărat cult pentru poet, care creștea ființa aceasta dintr'odată, de părea alta de cum o vedeam.

„Poezia din urmă, „Mă iubești“, compusă probabil în ziua împăcării lor, o credea ca trofeul cel mai scump, ca una ce recunoștea „marea ei iubire“ pentru poet :

Mă privești și-mi spui plângând  
De adâncă ta iubire,  
Te privesc, te-ascult visând  
Beat de-amor, de fericire.

Cum albina vine-a bea  
Mierea dulce din petale,  
Astfel fericirea mea  
Bea din lacrimile tale.

Ceru-i trist, plouă mereu,  
Însă iarba râde, crește ;  
Tot astfel la plânsul tău  
Sufletu-mi se'nveselește.

Ochi-ți plâng un plâns nebun,  
Fericirea-mi margini n'are ;  
Știi de ce ? Pentru că -mi spun  
De iubirea ta cea mare.

Dacă în armată, Teodor Șerbănescu a avut atâtea nemulțumiri, ele au fost mai amare în viața politică, pe care a încercat-o.

După ce a demisionat, s'a retras ca să trăiască în liniște, la moșia părintească, Vameș din județul Covurlui. „Aci conacul și lărga împrejmuire tronau pe o coastă de deal, deasupra satului, ferite de revărsările Siretului, care nici aici nu erau prea departe.

„O! neuitatele zile de desfătare în ceata tânără care strânga acolo! Veselie fără umbră, petrecere fără regim.

„Dar oricât eram de prins în mreaja mulțumirilor mele, nu puteam să nu bag de seamă — mai mult pe fiecare an — că era acolo unul nefericit.

Bătrânul bard, care își vedea triumful cumunilor sa'e amoroase, din ce în ce mai fanate și fără puțință de împropătare. Nu, lui nu-i mai era îngăduit să iubească. Deși în societatea dela țară, care pe lângă câteva capete încărunțite, cuprindea tineret de toate treptele, erau tinere doamne care i-ar fi preferat mândre curtea lui, el înțelegea destul de bine ce înseamnă asta și-și dădea socoteală că timpul nu mai e al său. După câteva fraze elegante aruncate uneia și alteia, cu vechea și sigura lui măiestrie, dispărea. Nu suferea prea mult nici compania celor de o etate cu dânsul, și se făcea nevăzut. Foarte târziu când îl uitam cu toții, îl vedeam întorcându-se dintr'o singuratică plimbare, de pe vreo potecă pe care o străbătuse în sus și în jos, cu mâinile la spate, visând la vremea când ele nu se prindeau nefolositoare una peste alta, ci, cine știe ce talie sveltă, a unui trup care își potrivea pașii cu ai lui.

„L-am auzit spunându-mi odată: Am de gând să reiau tutunul. Nu că simt trebuință, dar poate mă voiu nimici mai curând“ 1).

1) Ion Petrovici. Figuri dispărute.

Contribuise la această amărită stare, o alegere de deputați, la care-și pusese candidatura, ca liberal, la colegiul al doilea. „A refuzat sistematic să candideze la deputăție, pentru motivul că organizația liberală din Brăila — din care făcea parte — îl pune pe listă la colegiul al doilea. „Nu pot, nu, să fiu la colegiul al doilea, în timp ce unul ca Cociăș se răsfăță la colegiul întâiu“. Atâta îi rămăsese în suflet oroarea ierarhiei, că nu putea să supoarte nici aparența ei“.

Cu toate că majoritatea poeziilor le-a publicat în „Convorbiri literare“. revista junimiștilor din Iași, totuși, Teodor Șerbănescu n'a fost *juntmist* în politică, cum s'ar crede.

În toată corespondența adresată lui Iacob Negruzzi, reprezentantul Junimismului, corespondență publicată de d. Torouțiu, în „Studii și Documente literare“, nu sunt decât patru scrisori dela Șerbănescu. În volumul V sunt scrisorile adresate de Șerbănescu familiei sale, pe care eu le-am descoperit la D-na Laetiția Verdeanu, și am îndemnat-o să le trimeată D-lui Torouțiu, dar în ele nu este nimic privitor la Junimea.

Nu toți cei cari au scris în „Convorbiri literare“ au fost junimiști politici.

Ion Creangă, de pildă, a fost adversarul junimiștilor; ca membru al partidului politic „Frațiunea liberă și independentă“. li-a făcut mult amar cu discursurile pe cari le ținea la diferite întruniri publice. Ne putem închipui ce ilaritate nășteau cuvântările lui Creangă, al cărui sarcasm impregnat cu satira populară, caracteristică lui, a scos din răbdări pe Iacob Negruzzi, care-l satirizează pe Popa Smântână.

Frați! începe povestitorul mânecele suflecând,  
 Și potcapul ce-l apasă mai pe ceafă așezând:  
 Frați iubiți, eu știu de sigur că voi toți gândiți ca mine,  
 Că-n iubita noastră țară n'ar fi rău să fie bine.

Cu toate acestea, Creangă și-a tipărit numai la „Convorbiri literare“ toate poveștile lui, pentrucă Maiorescu, neținând socoteală de politica pe care o făcea Creangă, ca adversar al junimiștilor pe tărâmul politic, și l-a apropiat, l-a susținut și când toată lumea îl judeca rău pe Ion Creangă, Maiorescu l-a numit învățător, și l-a reintegrat pe *răspopit*, când a venit iarăși la putere.

Tot așa și cu Teodor Șerbănescu: el n'a fost junimist, cu toate că a scris în revista Junimei, în „Convorbiri literare“.

D-l Torouțiu ne spune: „Decodată cu „Convorbiri literare“ din Iași, își începe, în București, apariția, de 2 ori pe săptămână, ziarul politic și literar al lui Alexandru Candiano „Perseverența“. Prin acest periodic poetul își răspândește zece dintre cânticele și romanțele sale <sup>1)</sup>.

Despre „Perseverența“ nu știe nimic Traian Djuvara, care, afară de «Convorbiri literare“ a mai găsit poezii de ale lui Șerbănescu, publicate în *Albina Carpaților* (1868) *Revista Contemporană* din 1884, în care a publicat un lung poem: „Noaptea din Octombrie“, traducere din Alfred de Musset, în *Ateneul Român*, în *Literatură și Artă română*, cu poezii din 1894 și 1897.

Faptul că a publicat o parte din poeziile sale în „Convorbiri literare“, se poate explica prin prietenia lui Șerbănescu, prietenie strânsă, cu Olănescu-Ascanio, și aprecierea bună pe care le-a făcut-o Maiorescu, după cum făcuse și cu Ion Creangă.

1) Convorbiri literare, Ianuarie 1940, p. 61.



D-l Torouțiu, spune cum, în Junimea, Șerbănescu era *hărțuit* :

„Nu adesea judecata contimporană ca și cea postumă s'a împăcat atât de bine și a izbutit să fixeze măsura în apreciere cu o așa cumpănită dreptate, ca la Șerbănescu. Mult a iubit, mult ar fi trebuit să-i ierte, prietenii cercurilor literare din vremea sa; nu s'a întâmplat însă așa, ci, dimpotrivă, *mult l-au certat, mult l-au hărțuit colegii din „Junimea“, pe care poetul o numește „teribil areopag“, de unde așteaptă cu înfrigurare hotărîrea, dacă a reușit sau nu să treacă în coloanele revistei, deși nu mai era un începător în versificație“* <sup>1)</sup>

Maiorescu îi aprecia mult pe Șerbănescu; de aceea scrie :

„Între cele mai plăcute produceri ale literaturii române sunt și vor rămânea poeziile d-lui Șerbănescu. Dela cele dintâi însemnări ale d-lui Bolintineanu, care se deosebesc prin aceeași însușire, nu cunoaștem poezii, a căror limbă să fi produs auzului aceeași plăcere, ca poeziile citatului autor... La noi, unde în toate ramurile literare stilul caută să se formeze și este încă foarte crud, farmecul limbei într'o poezie rămâne un merit adevărat și primitiv“.

În articolul său „Direcție nouă“, Maiorescu menționează, dintre toți poeții contimporani, pe cari el îi preferă, pe : Alexandri, Eminescu, Bodnărescu, Matilda Cugler, Șerbănescu și Petrino.

Șerbănescu a încercat să facă și politică militantă. A fost membru al partidului liberal.

Caracterul său, însă, independența sa, care nu-i permitea să se supuie orîșicărui șef, împovărat șef, l-au desgustat de politică.

1) Convorbiri literare, Ianuarie 1940, p. 58.

În 1876, după ce dimisionase din armată, din pricina unor ochi albaştri, captivat de farmecul ce-i inspira Ion C. Brătianu, a primit prefectura de Cahul.

Nu se putea concepe să fii prefectul unui partid politic, fără să fii, cu trup și suflet, un devotat partizan al acestui partid.

Prin urmare Teodor Șerbănescu era înscris în partidul liberal.

Viața lui, în Cahul, a fost o tortură. În scrisoarea din 19 Octombrie 1876, către mătușa sa Victoria Șerbănescu, devenită în curând soția lui, scrisoare în franțuzește, el îi spune: „Cât despre mine vei ști că dacă n'aș avea mult de lucru, ar fi trebuit să crăp de urît până acuma. Și care ar fi mijlocul să nu mori de urît, când te găsești transplantat pe un pământ urît, presărat cu case urite, locuite de femei urite! Uf! cât e de urit totul!...

„Un osândit nu așteaptă cu mai multă nerăbdare ziua libertății, cum aștept eu timpul când voi putea să iau un concediu, de care mă voi folosi pentru a veni să vă văd, și să vă strâng pe toți în brațele mele, chiar și pe D-ra Emilia, cu toată pudoarea și modestia ei“<sup>1)</sup>.

Emilia Koenen era o elevetiană, guvernantă în familia lordahe Șerbănescu.

Ca prefect la Cahul, a scris Șerbănescu poezia „Basarabia“ (Cahul), în care descrie orașul:

Ca o sarică largă pe umeri atârnată,  
Și-a căreia lungi poale ajung până'n călcăi,  
Așa Cahulul pare sarică îmbrăcată  
Pe umere de dealuri și târâind prin văi.

---

1) Studii și Documente, V, p. 194—195.

Acesta e Cahulul, ... păstor fără idile!  
 Aicea Poesia nu are ce căta,  
 Lăsa-voiul dar oraşul lui *D. Caravasile*,  
 Şi mă voiu duce colo pe muche a visa.

Cuvintele „D. Caravasile“ sunt adăugate de noi; în ediția lui Tr. Djuvara lipsesc, fiind înlocuite cu puncte și cu o notiță în josul paginei: „Sfârșitul versului lipsește“.

Dece «D. Caravasile»?

Cahulul a fost înființat la 1858 de fostul proprietar al moșiei Cahul, generalul guvernator al guberniei Basarabia, Teodorof. Acesta cumpărase moșia dela principesa Cantacuzino, care dorea să aibă pe moșia ei un oraș, și a făcut planul de construirea orașului actual, care este după tipul orașelor noi rusești, cu străzi drepte, largi perpendiculare unele pe altele, și cu piețe publice largi.

La 1868, generalul Teodorof a vândut moșia lui *Dimiirie Caravasile*, care a păstrat această moșie.

Lucrurile acestea le-a știut prefectul Teodor Șerbănescu.

În aceeași scrisoare, vorbind despre D-ra Emilia scrie: „Cu privire la D-ra Emilia, te împuternicesc să-i spui că am un loc de subprefect în arondismentul inimei mele... locul cel mai frumos din tot districtul Cahul. Dacă locul îi surâde, n'are decât să-l accepte; îi asigur, pe garanție, că salariul îi va fi plătit foarte exact în multe și bune sărutări prefectoriale“.

Glumea; dar în gluma aceasta își trădează pasiunea lui de *sărutare*, pe care o exprimă așa de plastic în versurile:

Ah! te-am sărutat odată  
 Cu atât amor și foc,  
 Încât lumea fermecată,  
 Privind, s'a oprit pe loc.

Izbucnind războiul contra Turcilor, pe Șerbănescu l-a cuprins dorul de patrie și de militărie, și-a îmbrăcat uniforma de căpitan, și la 18 Noembrie 1877, scrie acelei „chère et bonne tante“, care pare că-i atrage toate gândurile,

La 23 Noembrie 1877, răspunzând „dragei tante Victorie“, care i-a scris numai „ca să nu pară nepoliticoasă“ scrie: „Instrăinat cum sunt, în aceste paragini sălbatice, îndurând nenumărate oboseli și lipsuri ale războiului, simt necesitatea de a corespunda cu cineva din țară, care să-mi fie drag, precum îl iubesc pe unchiul, care la rândul lui, recunosc că m'a iubit destul de mult. Din nefericire el e bolnav și nu poate să-mi răspundă decât prin mâna unei tante leneșă, dar, slavă D-lui, politicoasă. Ce s'ar întâmpla, mă întreb, dacă ea n'ar fi politicoasă? ... Scrisorile mele ar rămâne fără de răspuns! ... Iată o nenorocire de care ar trebui să-mi fie frică și de care scap numai cu frica“.

Dar și în fața Plevnei, când fiecare se putea aștepta să-și găsească sfârșitul, Șerbănescu era obsedat de ... *femeie*: „Ah! aici ne lipsesc multe lucruri și mai cu seamă ne lipsește... această gentilă creatură care se numește: *femeie*. Am și uitat cum sunt făcute femeile. Stăm și ne întrebăm: ce deosebire să fie între noi și femei? Obişnuința de a ni se spăla rufăria de către soldați, ne silește să-i considerem ca spălătorițe, și iată că ne încurcăm până într'atâta că nu ni mai amintim ce este o femeie, fiindcă spălătorițele noastre de aici sunt soldați cari nu se deosebesc întru nimic de noi“.

După războiu, și-a continuat cariera militară, cu oarecare desgust; superiorii săi îi arătau galoancle, când făcea câte o glumă pe socoteala lor, „cu dreptul de a pedepsi pe îndrăzneț“. În ultimii săi ani de oștire nu numai că era mutat din garni-

zoană în garnizoană, dar a avut pedepse disciplinare mai rău ca un sublocotenent“, ni spune D-l I. Petrovici, nepotul poetului <sup>1)</sup>.

Avea, însă și satisfaceri care-l făceau să uite necazurile.

D-l T. G. Djuvara ne spune următoarele, în conferința ținută la Ateneul Român, din Brăila, la 11 Martie 1902, și la Ateneul Român din București, la 31 Martie acelaș an:

„În Brăila toți știu înlesnirea cu care Șerbănescu compunea cele mai frumoase poezii ale sale. Asupra acestui punct, colegul meu din Senat, generalul Budișteanu, mi-a povestit un fapt, care învederează extraordinara sa înlesnire de a versifica.

„Îl avea ca locotenent sub ordinele sale, sunt foarte mulți ani de atunci, la Mărășești. Șerbănescu, natural, era amorezat, starea sa normală. Dar ochii albaștri, cari îl robeau, se aflau la Tecuciu, unde se ducea, cât putea mai des, adică înainte sau după Dumineci, de câte ori îi permitea șeful.

„Într'o Vineri seara veni la Lt.-Colonelul Budișteanu de atunci, cerându-i voie să se ducă la Tecuciu, Sâmbătă și Duminică; șeful său îi zise: „Bine, cu condiția ca să-mi traduci *Noaptea din Octombrie*, de Musset, care-mi place“.

„A doua zi, Sâmbătă de dimineață, Șerbănescu se prezintă la șeful său și-i dete traducerea celei-brei poeme de 311 versuri. Cuprins de admirație față de asemenea minune, Lt.-Colonelul Budișteanu îi acordă cinci zile de concediu, în loc de două <sup>2)</sup>.

1) Festival de gală, sub înaltul patronaj al M. S. Regelui, pentru comemorarea a 25 ani dela moartea celui mai gingaș poet liric al poporului român, Colonelul Th. Șerbănescu; 29 Decembrie 1839—2 Iulie 1901. Sub președinția D-lui ministru I. Petrovici, nepotul ilustrului poet.

2) Poezia lui Șerbănescu, p. XL, în „Th. Șerbănescu. Poezii adunate și publicate de T. G. Djuvara. București, Socec, 1902.

Nu toți comandanții pe cari i-a avut Șerbănescu, erau ca Budișteanu.

Regretatul Geer Patrick, în ziarul „Curentul“, publică o „Inspirație... din ordin“, în care povestește întâmplarea lui Șerbănescu, pe când avea comandant de regiment pe colonelul Canare.

„Pe vremea aceea, Teodor Șerbănescu era locotenent în garnizoana Huși. Bine crescut și delicat din fire, poetul era simpatizat de toată lumea, inclusiv camarazii lui de arme, cari erau mândri cu el.

Dela un timp, însă, locotenentul băgă de seamă că maiorul Canare, comandantul lui de batalion, îi manifesta oarecare răceală. Foarte afectat de lucrul acesta, poetul căută să afle pricina.

Și într'adevăr, a aflat o...

Odată la un pahar de vin — trebuie să spun că maiorul era renumit pentru chefurile pe care le făcea — superiorul său i-a spus-o dela obraz:

— Bine, măi Șerbănescule, văd că scrii poezii despre câte în lună și în soare. Dece nu-mi faci și mie una?

Poetul a rămas cu gura căscată.

— Domnule maior...

Dar maiorul nu-l lăsă să sfârșească.

— Poate ești supărat pe mine. Poate te-am persecutat, ori ți-am făcut vreodată ceva?

— Vai de mine, domnule maior.

— Atunci, de ce nu-mi faci și mie o poezie?

Ce putea să mai răspundă săracul?

— Păi... să vă fac atunci, domnule maior.

— Când mi-o dai gata?

— Știu cu? Intr'o săptămână, în zece zile, o fac.

— Bine, să te vedem! Ce-i azi? Joi. Ei bine, Sâmbăta viitoare, peste zece zile, sunteți cu toții invitații mei, la Crâșma lui Hascal. Să-mi vii cu poezia. că altfel ne certăm...

Dar, cu toată bunăvoința, poetului îi fu imposi-

bil să scrie un singur rând. Ii lipsea inspirația. Și astfel, la cheful de Sâmbătă seara se prezintă cu mâinile goale.

— Ei, întrebă bucuros maiorul, ce s'aude cu poezia mea?

— E aproape gata, ... minți locotenentul. Mai am nițel și o termin.

— Uite ce-i, atunci: cât stăm aici, tu mai inspiră-te și, până plecăm, să fie gata.

— Domnule maior...

— Am zis! ordonă maiorul Canare, pe jumătate în glumă și pe jumătate în serios.

Cheful a ținut până la ziuă. Toți comensii, și mai ales maiorul, erau amețiți deabinelea.

— Gata Șerbănescule?... întrebă el, sughițând din când în când.

— Aproape, răspundea poetul. Și-i venea să intre în pământ.

În fine, când a văzut că maiorul e gata să se supere serios, și că-i declară „pe parolă de onare“ că n'are pretenția să fie cine știe ce „capo-d'operă“, dar numai să-i facă și lui o poezie... „oricum o fi“, locotenentul — care se ciupise și el puțin — puse mâna pe creion și-i dedică următorul „catren“.

Dela Nistru pân'la Tisa,  
Din Carpați și pân' la Prut,  
Bețiv mare ca Canare  
Huși încă n'au văzut.

Fără multă vorbă, maiorul l-a pedepsit, pe loc, cu trei zile arest, pentru „insulta superiorului“.

Eu cred că și cacofonia „ca Canare“ a fost făcută intenționat.

Nu-i era greu, lui Șerbănescu, să facă, în așa scurt timp, o traducere bună, dintr'un bun poet

francez ; poet el însuși, cunoștea foarte bine limba franceză, după cum cunoștea încă alte trei limbi : italiana; germana și engleza.

Nu numai că a tradus din Ada Negri, dar se spune că ar fi scris și în italienește, poezii tot așa de gingașe, ca și cele românești. A tradus poezii din Heine, un german a căruia limbă nu-i ușor de priceput, și totuși traducerea lui Șerbănescu sunt bune.

De pildă, iată cum traduce el poezia: „Wer zum ersten Male liebt“ :

Acel ce iubește pentru prima oră,  
Chiar fără speranțe, e un Dumnezeu,  
Dar cel ce iubește pentru-a doua oră  
Și iubit nu este, e un nătărău.

Eu încă sunt unul și o știu prea bine,  
Iubesc și răspătată nu-i la-al meu amor ;  
Soare, lună, stele, râd cât pot de mine,  
Și eu râd cu ele, și eu râd ... dar mor!

E lucru mai ciudat cum a învățat Șerbănescu limba engleză.

Adusese la țară, ca preparator pentru copii săi, pe tânărul Ioseph Sibi, mai pe urmă profesor la Iași. Copii lui au învățat sau nu englezește, el însă a prins așa de bine această limbă, încât cu fiică-sa Laetiția, care era în pension la Notre Dame de Sion în Galați, coresponda în franțuzește și în englezește.

O carte poștală ilustrată, depusă în gara Vameșu la 21 Octombrie, 1899 st. n., cu vederea casei din Vameșu, cu inscripția : „Salutations from Vamech“, către „My dear Laetiția“, este cea mai bună dovadă cât de bine cunoștea el și această limbă.



Cu toate persecuțiile ce a îndurat în armată, Șerbănescu și-a continuat cariera, un număr întreg de ani, până ce, în 1893, simțindu-se bolnav și desgustat, a demisionat, după ce a purtat uniforma 32 de ani.

Înainte de războiul din 1877, Șerbănescu s'a însurat cu mătușa sa Victoria, soția lui Iordache Șerbănescu, frate cu tatăl poetului.

Victoria Șerbănescu avea, cu primul bărbat, care murise, două fete, astăzi văduve, prin moartea soților: D-na Ortansa Ciocârdia și D-na Elena Apostol.

Cu nepotul său Teodor Șerbănescu, a făcut patru copii, din care doi au murit: George și Victor, iar doi sunt în viață: D-l Aurel Șerbănescu, din Brăila și D-na Lactiția Dim. Verdeanu, din Folticeni, care a avut amabilitatea să-mi dea aceste informații.

La 12 Aprilie 1894, Șerbănescu a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

\*

În „Studii și Documente literare“, sunt publicate 49 de scrisori, adresate de Teodor Șerbănescu, soțici sale, fosta sa mătușă „dragă tante Victorie“, dela 2 Februarie 1879 până la 1 Iunie 1901.

În tot intervalul acesta, lung de 22 de ani, Șerbănescu ni apare același îndrăgostit de nevasta lui.

Cum o întitulează el, nu cred că a făcut cineva vreodată.

Iată titlurile acestea :

Drăguța sufletului meu ;

Iubita mea fetiță ;

Nesfârșitul meu dor ;

Sufletul meu ;

Scumpa mea ;

Draga mea ;

Drăguța mea ;  
 Draga sufletului meu ;  
 Sufletul vieții mele ;  
 Fetița mea ;  
 Drăguța mea, sufletul meu ;  
 Dorul meu cel arzător ;  
 Cher amour !  
 Dragostea mea ;  
 Suflețelul meu ;  
 Cocuța mea ;  
 Inima mea ;  
 Fetița și nevestica mea ;  
 Mult iubita mea nevestă ;  
 Scumpă și dorită nevestă ;  
 Nevasta mea cea iubită ;  
 Scumpa mea fermecătoare ;  
 Scumpă nevestă ;  
 Nevastă dulce și iubită ;  
 Dorul meu cu frumoșii ochi negri ;  
 Drăguță fetiță ;  
 Suflețelul meu de nevestă ;  
 Mult iubită și dorita mea ;  
 Drăguța mea de nevestă ;  
 Suflețelul meu și dorul meu ;  
 Adorata mea ;  
 Scumpa și mult iubita mea nevestică ;  
 Scumpa și iubita mea ;  
 Scumpa mea și mult, mult dorita mea nevestă ;  
 Scumpa mea Victorie ;  
 Scumpa mea Cocoșică ;  
 Prea scumpa și deja mult dorita mea ;  
 Frumoasa, scumpa și dorita mea.

*Iubirea, sărutul și dorul* transpiră în fiecare din cele 49 de scrisori.

De pildă, la 5 Februarie 1879, scrie din Tulcea ;  
 „Chiar azi trecând pela poștă, am găsit drăguța ta scrisoare. Ce să-ți spun, mult iubită Victorie ?

Un *dor* cumplit de tine îmi arde sufletul și ceea ce face durerea mai grozavă, este că nu-l pot satisface la moment, alergând la tine și să mă răcoresc în *sărutul* tău, raiul fericirii mele.

„Increde-te celui mai nobil suflet și celei mai *iubitoare* inimi care se închină în numele dulce al tău; care se adapă din roua *amorului* tău; care se vor stânge odată din lume, fericită a fi-trăit în sclăvia dulce a ta“.

La 28 Martie 1879, tot din Tulcea:

„Cât de fericit eram alaltăeri și cât de nenorocit mă simt astăzi!.., Mi-era atât de bine la sânul tău, adăpat de înfocatele tale *sărutări*, legănat în armonia dulcelui tău glas, care îmi șoptea și mă îngâna iubirei *tale*, încât azi când nu te mai pot simți la pieptul meu, când nu mai pot întâlni așintitele tale priviri de foc, când nu mai aud dulceața glasului și a cuvintelor tale, mi se pare că sunt un al doilea Adam, izgonit din grădina Raiului... Abia m'am despărțit de tine, și mi-e *dor*, mi-e *dor* cumplit...“

La 5 Aprilie 1879, din Tulcea:

„Oh ce dulce lucru de *a lubi* și de *a se și iubit*!... Și această fericire o datoresc farmecului *iubirei* tale... Atras de magnetul iubirii tale, voi învinge toate obstacolele spre a mă apropia de tine... Tu ești comoara mea de fericire, eu sunt al tău cu inima și cu sufletul. Lasă să bârfească lumea răutăcioasă și pizmașă de fericirea noastră; tu nu trebuie să te superi și să suferi de răutățile ei“.

*Să bârfească lumea răutăcioasă...* Aceste cuvinte se referă la șoptele care ajungeau la urechile soției sale, despre aventurile soțului ei, despre poeziile făcute altei femei, al cărei nume era spus cu plăcere, spre a tulbura viața unei neveste care

primea, — dela soțul ei, bine înțeles — scrisori așa de gingașe.

Și doar Teodor Șerbănescu avea 40 de ani, când scria astfel de lucruri soției sale.

„De cum am plecat de lângă tine, sufletul mi s'a posomorit, iar inima mi s'a cernit de durerea despărțirii noastre“ — scrie el la 20 Septembrie 1879, pentruca peste câteva zile, la 25 Septembrie, să-i spuie: „De când am plecat de lângă tine, sufletul meu n'a mai zâmbit. Când ești departe de cine iubești, zilele se succedeză tot mai triste. Ah! nu soarele luminează lumea, ci veselie sufletului, și când sufletul nu mai e vesel, tot în lume se posomorăște, se întunecă“.

La 21 Octombrie îi scrie din Brăila: „Oh! cât este de dulce să scrii cuvinte dulci ființei ce iubești. Și atâta de mult eu te iubesc pe tine, încât mi e să nu mor înainte de a putea să te fac pe tine să înțelegi mărimea iubirii mele“.

Șerbănescu nu era în „luna de miere“, când își manifesta, cu atâta intensitate iubirea către soția sa, dacă va fi fost sincer.

Peste patru zile, la 21 Octombrie, din Brăila, îi scrie din nou despre „*dorurile* ce ard în sufletul“ său: „Fur câteva momente ocupațiunilor mele de servicii și de preparație pentru inspecțiunea ce este a ni se face, spre a-ți scrie și a spune ție dorurile ce ard în sufletul meu! Amar e a sta departe de iința iubită ce-ți completează ființa și îți umple viața de o lume intimă de simțiri; ce-ți mângâie auzul cu cuvinte de armonie cerească și îți imbată privirile, cu ochii adânci ca misterul iubirei, cu zâmbiri diafane, care lasă să se vadă transporturile unui suflet iubitor. Crede-mă, duc greu lipsa ta! Au fost așa de scurte cele două zile cât am stat lângă tine și așa de dulci, încât nu pot să le uit și să nu doresc din tot sufletul

a mă vedea iarăși lângă tine!... Lângă tine să mă încălzesc și trăiesc din focul ochilor tăi; să mă nutresc de sărutările tale; lângă tine ca să te strâng pe pieptul meu arzând de dor și să te desmierd în leagănul iubirii mele. Cum să nu sufăr dar? Cât aş vrea să fiu nedeslipit de sine spre a-ți da ajutorul ce-ți lipsește“.

La 10 Noembrie scrie din Tulcea :

„Aseară pe vremea asta, eram lângă tine, plutind, nu în visuri goale, ci în realitatea dulce a desmierdărilor tale. Cât eram de fericit și cât îmi era de plină existența! In sufletul meu tăcuse glasul dorului arzător ce mă muncește când sunt departe de tine. Câtă fericire îți datoresc. Oare iubirea mea te face și pe tine tot atât de fericită?... Ah! să ne iubim și să fim fericiți, iubita mea; rădăcina fericirii noastre stă în inimile noastre; s'o cultivăm dar, să nu piară niciodată“.

La 14 Februar 1880, din Galați :

„Ce trist este să fii departe de cine iubești! Un gol rece simt în ființa mea și împrejurul meu. Mi-e frig nu la trup, ci la suflet. Pe când inima mă arde de dorul tău, un frig de moarte îmi îngheață sufletul, căruia îi lipsești tu, tu căldura vie de iubire. Ochii mei se afundă în orizontul în care luminezi tu, steaua fericirii mele, sau se întorc a privi în sufletul meu luminat de tine, făclie a vieții mele. Însfârșit eu nu am altă lume decât pe tine și nici caut alta; toată ființa mea aspiră către tine, ca natura către soare; căci tu îmi dai viața, tu îmi dai fericirea! Drăguța mea, dacă în viitorul nostru va fi scris să stau mult timp departe de tine, să știi că moartea mea are să mi se tragă de dorul tău“.

Cetind cuprinsul acestor scrisori, ai dreptul să fii nedumerit, să te întrebi: le-a scris, oare, Șerbănescu

având intenția să le trimeată soției sale, sau sunt copia unor scisori menite altor femei, pe care, cu siguranță că le iubea? Să nu fie, aceste scrisori, niște exerciții de stil, făcute în ceasurile de plictiseală?

Mă întreb aceste lucruri, pentru că tot așa de „amoros“ îi scria și în timpul când doamna Leon îl obseda.

Iată, la 15 Februar 1884, cum îi scrie din București:

„Scumpa mea fermecătoare, pot să-ți zic altfel, când m'ai fermecat atâta, încât zi și noapte nu mai văd, nu mai visez decât dorita ta ființă? Oricât de departe ai fi, oricât de mult nu te-ași vedea, ființa și viața mea sunt pline de desmerdata ta imagine. Totdeauna și din toate părțile am auzit și aud zicându-se că însurătoarea este mormântul iubirei!... Minciună iscodită de oameni cari nu s'au iubit niciodată. Nu-i așa, draga mea? Imi scrii că ești necăjită... cum aș vrea să înlătur din calea ta orice griji și orice dezagrame. Ce mai faci tu, iubita mea?

La 22 Septembrie 1884, scrie din Buzău:

„Dorul meu cu frumoșii ochi negri, vederea ta azi la gară, mi s'a părut un vis... atât a fost de scurtă și eu nesăturat de tine... Spune-mi, dragă, te-am văzut sau am visat? Ai apărut o clipă și gându mi se ține pupă tine, parcă ar vrea să te aducă înapoi. Și apoi mi ai părut azi extraordinar de frumoasă; pentru ce? răspunsul îl cunoști tu: pentru că te iubesc așa de mult...”

Soția sa pleca la Viena, unde era fiică-sa Ortansa, care făcuse studii la Paris, și acuma se afla la Viena.

În fine, iată scrisoarea din 23 Octombrie 1886, anul când l-am cunoscut eu, și când știam ce legături erau între el și doamna Eufrosina Leon:

„Recunosc că mi-a scăpat din inimă, în scrisoarea precedentă, o frază, care a trebuit să-ți facă mult rău!... Tu iartă celui pe care suferința îl face nebun, din când în când. Nu ai zis tu singură că eu sunt nebun? Atunci de ce pui atâta temei pe vorbele unui nebun? Dacă este adevărat că sunt nebun, tu nu știi, tu nu-ți dai socoteală că prea multa și nemăsurata iubire ce ți-am închinat ție, ca un cult fanatic unui idol, m'a înebunit. Dar dacă am eu toată iubirea ta, ce mai pot cere?... Puțină viață mai am înaintea mea,... revarsă peste ea iubirea ta și fericirea ce crește pe urmele ei...”

Nevastă-sa era bolnavă. La 21 Mai 1894 îi scrie :

„Nu mă pot împiedica a-ți scrie că mi-e deja tare dor de tine. Ce faci tu acolo singurică ? Eu aci parcă sunt un cuc văduv. Mi e urît, tot ascult să aud vocea ta, „ocărînd pe cineva“, pentru ca acest „ocărînd pe cineva“, să revie peste patru ani, la 14 Noembrie 1868, când spune: „Abia ai plecat și deja îmi e așa de dor de tine. Desigur că mi-ai făcut farmece!... Uite, parcă tot aștept să te văd sosind ... de undeva ... lângă mine și parcă aștept să te aud vorbind, țipând, ocărînd pe cineva ... pace, .. liniște .. gol ... urît“.

Ultimele scrisori ale lui Teodor Șerbănescu, adresate soției sale, sunt mai reci, mai puțin împregnate de dragoste, de dorul pe care-l ... tulburau în celelalte, ceiace ne face să bănuim că iubirea lui pentru alte femei era în mare decadență.

La 2 Iulie 1901 a murit Teodor Șerbănescu la ora 1 noaptea, în locuința sa din strada Golești, în Brăila, de o boală de ficat, și a fost înmormântat, în ziua de 4 Iulie, Miercuri.

După moartea poetului, d-l Toma M. Drăguli-

nescu a publicat o elegie închinată defunctului, în care face aluzie la cei care l-au nesocotit: politicianii vremurilor.

Elegia e intitulată :

#### După moarte <sup>1)</sup>.

În Brăila, acea cetate ce-a legat a ta gândire,  
Cât de mică demnitate să ocupi nu ți-a fost dat,  
Căci tu sus cu a ta frunte și cu nobila-ți simțire,  
N'ai știut ce este omul umilit și încovoial.

Vorbele acestea se referă la relațiunile îndârjite dintre el și conducătorii partidului liberal, al cărui membru era și el, și cari l-au persecutat și după moarte.

Deși era omul cel mai simpatizat, dușmanii săi nu l-au iertat.

„Dușmănia contra lui s'a manifestat când s'a pus chestia ridicărei unui bust al său la Brăila.

Sub primariatul lui Moiescu, consiliul comunal voțase 2000 de lei, pentru bustul lui, care era să fie așezat pe o piață a Brăilei.

Dar venind în fruntea primăriei N. N. Ionescu, partizanul politic al lui C. G. Cociăș, *s'a refuzat primirea bustului lui Șerbănescu în Brăila.*

Ziarul „Lumina“ de atunci, scria că motivul era faptul că Teodor Șerbănescu, în viață fiind, s'a ridicat contra politicii lui C. Cociăș.

Ba, ziarul mai susținea că N. N. Ionescu a scris

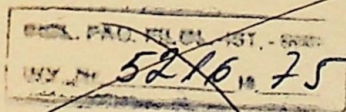
---

1) Ziarul brăilean „Curierul“, An. VIII, No. 2371—5 Decembrie 1926.



lui Tr. Djuvara o scrisoare, prin care-l roagă să facă tot posibilul să nu aducă bustul lui Șerbănescu la Brăila, că „altfel riscă, ca'ntr'o noapte să rămână fără cap“<sup>1)</sup>)

Bustul lui Teodor Șerbănescu nu a fost dus la Brăila, ci a fost pus în fosta grădină a Ateneului Român din București, în 1904, de unde a fost ridicat de curând împreună cu celelalte busturi din fața Ateneului.



1) S. Semilian, în același număr din ziarul „Curierul“.

A apărut:

I. SIMIONESCU

**TINERE, CUNOAȘTE-ȚI ARBORII**

Vol. de 110 pag. cu 125 figuri și 4 planșe din care una e reproducerea frumosului tablou: *Pădurea'n toamnă* de Andreescu.

Lei 60.—

Cine va citi această carte, scrisă limpede, pe înțeles, nu numai că va ști să deosebească felul arborilor și al arbuștilor de la noi, dar va căpăta o înțelegere a vieții lor ca ființi; îi va îngriji, îi va iubi.

EDITURA

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”

- C. 51. Țara visurilor împlinite (Egiptul) de MIRCEA HEROVANU.\*  
 C. 61. Date istorice și culturale din România de CRONICAR.\*

## ENERGII STRĂINE

- A. 28. Oamenii de inițiativă de AP. D. CULEA.  
 A. 29. Henri Ford de ING. N. GANEA.  
 A. 35. Din viața oamenilor întreprinzători de AP. D. CULEA.  
 A. 40. M. Berthelot de M. ZAPAN.  
 A. 42. Goethe ca naturalist de PROF. I. SIMIONESCU.  
 A. 53. E. Roux de DR. G. MARINESCU.\*  
 A. 58. Newton de O. ONICESCU.\*  
 A. 66. Din viața marilor fizicieni și chimiști de C. ALLACI.\*  
 A. 67. Descartes de O. ONICESCU.\*  
 C. 45. Orlarul Savant de I. SIMIONESCU.\*  
 C. 67. N. Machiavelli de VL. BOANTA.\*  
 C. 69. I. Urban-Jarnik de A. GOROVEL.\*

## ASTRONOMIE

- A. 15. Planeta Marte de ION PAȘA.  
 A. 16. Dela Omer la Einstein de GENERAL SC. PANAITESCU.  
 A. 22. Nebuloasele de M. E. HEROVANU.  
 A. 24. Scrișorii cerești (Meteorite) de I. SIMIONESCU.  
 A. 26. Mercur și Venus de C. NEGOIȚA  
 A. 68. Stele noul de C. ARGINTEANU.\*

## FIZICO-CHIMIE

- A. 18. Razele X de AL. CIȘMAN.  
 A. 21. Fulgerul și trăsnetul de C. G. BRADEȘTEANU.  
 A. 25. Din istoricul electricității de STEL. C. IONESCU.  
 A. 30. Noțiuni de electricitate de ING. CASEȚI.  
 A. 38. Electrochimia și electroliza de N. N. BOTEZ.  
 A. 41. Izvoare actuale de energie de E. SEVERIN.  
 A. 63. Circulația materiei de PROF. I. SIMIONESCU.\*  
 D. 4—5. Aerul lichid de ILIE MATEI.  
 D. 25. Gazele otrăvitoare de DR. M. ZAPAN.\*  
 A. 73. Electricitatea în gospodăria noastră de ST. GEORGESCU-GORJAN.\*

## ȘTIINȚELE NATURALE

### a) Zoologie

- A. 1. Albinele de T. A. BĂDĂRĂU.\*  
 A. 8. Furnicile de I. BĂDĂRĂU.\*  
 A. 14. Porumbelii mesageri de V. SA-OVEANU.  
 A. 29. Protozoarele de I. LEPȘI.  
 A. 50. Șobolani și șoareci de PROF. RADU VLĂDESCU.\*  
 A. 59. Fluturii de zi de I. SIMIONESCU.\*

- A. 60. Fluturii de noapte de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 64. Paserii de apă de C. S. ANTONESCU.\*  
 A. 74. Instrumente omenești la plante și animale de I. SIMIONESCU.\*  
 B. 59. Insectele vătămatoare arborilor roditori de GH. FIŢESCU.\*  
 A. 77. Termitele de T. A. BĂDĂRĂU.\*  
 A. 78. Viața misterioasă a șiparilor de ZAHARIA POPOVICI.

### b) Botanică

- A. 23. Bacteriile folositoare de I. POPU-CĂMPEANU.  
 A. 56. Plante carnivore de I. POPU-CĂMPEANU.\*  
 A. 65. Flori de primăvară de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 71. Plante străine din comerț de I. POPU-CĂMPEANU.\*

### c) Geologia-Paleontologia

- A. 3. Gaz Metan de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 33. Animale de demult de I. SIMIONESCU.  
 A. 31. Lămurirea potopului de I. SIMIONESCU.  
 A. 49. Petrolul de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 54. Cutremurile de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 57. Chilimbarul de A. RABICHON.\*  
 A. 62. Sarea de I. SIMIONESCU.\*

### d) Anatomie-Fiziologie

- A. 17. Cum vedem de DR. I. GLAVAN.  
 A. 37. Flatul și boalaie lui de DR. M. CAHANESCU.  
 A. 47. Vitaminele de DR. N. GAVRILESCU.\*  
 A. 55. Cum birue viața de DR. V. ZAHARESCU.\*  
 A. 61. Glande cu secreție internă de DR. C. PARHON.\*

### e) Biologie

- A. 43. Viața în munți de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 44. Biologie de I. SIMIONESCU.\*  
 A. 45—46. Fauna Mării Negre de BĂDESCU M. și CARAUȘU S.\*  
 C. 10. Viața în adâncul mărilor de C. MOTAȘ.\*

## MEDICINĂ-IGIENĂ

- A. 72. Tutunul, fumatul, și sănătatea de DR. N. GAVRILESCU.\*  
 A. 73. Boalele inimii de DR. C. BACALOGLU.\*  
 A. 75. Cancerul de DR. I. GHEORGHIU.\*  
 B. 8. Sifilisul de DR. E. GHEORGHIU.  
 D. 9. Scarlatina de DR. I. GHEORGHIU.  
 B. 14. Pelagra de PROF. V. BABEȘ.\*  
 B. 33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATID.\*  
 B. 40. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.

- B. 44. **Conjunctivita granuloasă** de DR. GLĂVAN.  
 B. 45. **Buruien de leac** de A. VO-LANSCHI.  
 F. 49. **Lingoarea** de DR. I. DUMITRESCU.  
 B. 50. **Blenoragla sau sculamentul** de DR. N. IOAN.  
 B. 52. **Apa de băut** de DR. I. BALTEANU.  
 B. 53. **Tifosul exantematic** de TUDOR DUMITRESCU.  
 B. 57. **Cum să trăim** de DR. F. GRÜN-FELD.  
 A. 76. **Boalele Stomacului** de DR. C. BACALOGLU.

## AGRICULTURĂ

- B. 20. **Răsadnița și plantele din ră-sad** de V. SADOVEANU.  
 B. 38. **Stercia de zahăr** de C. LACRI-TEANU.  
 B. 47. **Cultura tomatelor** de I. ISVORAN.  
 B. 5. **Practica agricolă** de A. BEJE-NARU.  
 B. 56. **Cartoful** de I. POPU-CĂMPEANU.  
 B. 65. **Plante de nutreț** de PETRONIUS BEJAN.\*  
 B. 67. **Lupta contra secetel** de M. GR. HULUBCI.\*  
 D. 37. **Yucca, o nouă plantă textilă** de FR. BRANDRUP.\*

## GOSPODĂRIE

- B. 22. **Văpsitul cu burueni** de A. GO-ROVEI.\*  
 B. 24. **Păstrarea carnel de porc** de G. GHEORGHIU.\*  
 B. 42. **Statuti practice** de ING. A. SCHORR.  
 B. 46. **Statuti casnice** de MAICA RALUCA.  
 B. 48. **Rețete pentru gospodine** de MAICA RALUCA.  
 B. 51. **Boalele animalelor** de I. POPU-CĂMPEANU.  
 B. 60. **Vaca cu lapte** de M. GĂTAN.\*  
 B. 61. **Mierea și Ceara** de CONST. IO-NESCU-CRISTEȘTI.\*  
 B. 63. **Creșterea păsărilor și boalele lor** de PETRONIUS BEJAN.\*  
 B. 64. **101 feluri din ouă** de SANDA MARIN.\*  
 B. 69. **101 Feluri din cartofi** de SANDA MARIN.\*  
 B. 69. **Laptele și produsele lui** de DR. MARIN GĂTAN.\*  
 B. 70. **Bucătăria satului** de SANDA MARIN.\*

## INDEMNURI PRACTICE

- B. 55. **Lucrări din pănuși de po-rumb** de TITUS G. MINEA.  
 B. 58. **Lucrări din pae și sorg** de TITUS G. MINEA.\*

- D. 26. **Impăierea păsărilor** de N. O PANESCU.\*  
 D. 29. **Scoaterea petelor** de VICTORIA A. VELCULESCU.

## MECANICĂ

- D. 2. **Motorul Diesel** de ING. CASETTI.  
 D. 7-9. **Locomotiva** de ING. CASETTI.  
 D. 13. **Gări și trenuri** de G. ȘIADBEI.  
 D. 19. **Fotografia** de DR. M. ZAPAN.  
 D. 21. **Șașe montaje de radio** de DR. M. ZAPAN.  
 D. 22. **Cinematografia** de M. ZAPAN.  
 D. 23. **Automobilul** de CAP. M. PANTAZI.  
 D. 31. **Pianorul** de ING. G. LIPOVAN.\*

## INDUSTRIE

- D. 3. **Industria Parfumului** de E. SEVERIN.  
 D. 6. **Indust. Azotului** de L. CATON.  
 D. 17. **Ce se scoate din cărbuni** de PROF. C. V. GHEORGHIU.  
 D. 18. **Industria materilor colorante** de G. A. FLOREA.  
 D. 20. **Industria zahărului** de G. I. BABOIANU.  
 D. 24. **Fabricarea sticlei** de G. A. FLOREA.  
 D. 34. **Fabricarea produse or din vi-nuri** de DR. N. COSTEANU.\*  
 D. 35. **Amidonul și Glucoza** de EUGEN NEVEN.\*  
 D. 36. **Parfumi și sulmanuri** de L. POTAMIANO.\*  
 D. 38. **Spirtul și berea** de E. NEVEN.\*

## ECONOMIE.-SOCIOLOGIE

- A. 32. **Cifrele** de G. M. LĂZĂRESCU.  
 A. 36. **Soc. națunilor** de A. GOROVEI.  
 A. 69. **Strejăria** de V. GHEȚEA.\*  
 A. 70. **Invățătura lui Gandhi** de TH. SIMENSCHI.  
 B. 17. **Rătăcirii bolșeviste** de I. MIHAL.  
 B. 36. **Omul și societatea** de AL. GIUGLEA.  
 B. 40. **Votul obștesc** de A. GOROVEI.  
 B. 41. **Banul** de A. GIUGLEA.  
 B. 43. **Calendarul** de A. GIUGLEA.

## DIVERSE

- D. 16. **Tiparul** de VASILE ROMANESCU.  
 D. 28. **Innotul** de P. EPUREANU.\*  
 D. 30. **Cum navigă corăbille** de SPAR-DECK.\*  
 D. 32. **Cartea Românească** de I. SIMIONESCU.\*  
 C. 58. **Spirtul și importanța lui** de A. FIȚU.